

Arvio toimintamallista: Satelliittiyhteistyö palvelutarjottimen kokoajana ja uusien toimintamuotojen kehittäjänä

Satelliittitoiminnalla kootaan yhteen mielekkään tekemisen tarjotin alueellisesti. Työelämän ulkopuolella olevia tuetaan palveluohjauksen keinoin löytämään toimintoja. Tekemisen muotoja kehitetään tunnistettujen kehittämistarpeiden mukaan.

Malli on arvioitu¹ osana Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokran ja ESR TL5 -hankkeiden Osallisuuden palaset -kehittämistyötä. Arvio on tehty Sokra-hankkeen päätoteuttaja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa.

Kehittäjä

Osallisuuden askeleet työllistymisen poluille (Osat) (ESR 2017–2020). Toimintamalli on arvioitu osana Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokran ja ESR TL5 -hankkeiden yhteistä Osallisuuden palaset -kehittämistyötä.

Kehittäjän yhteyshenkilö: Marjo Hannu-Jama, marjo.hannu-jama@vaasa.fi, Vaasan kaupunki

Mallin kuvaus

Kehittämiskohteina olevissa asuinympäristöissä on ollut tarjolla vain vähän mielekäästä tekemistä. Työttömyys ja huono-osaisuus ovat kasautuneet alueella. Vähäisiäkin toimintoja ei ole koordinoitu siten, että asukkaat löytäisivät ne helposti tai voisivat valita, millaiseen toimintaan haluavat osallistua. Eri toimijoiden jo olemassa olevia toimintoja ja uusia aktiviteetteja kerättiin yhteen.

Satelliittitoiminnassa kehittävä työntekijä neuvottelee alueen toimijoiden kanssa yksitellen. Neuvottelussa pureudutaan toimintaan, jota alueella järjestetään, ja keskustellaan toiminnan kehittämisestä. Kehittävä työntekijä lisää tiedot alueen toiminnasta palvelutarjottimelle, johon

¹ Malli on arvioitu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa kehitettyjen osallisuuden osa-alueiden ja lupaavan käytännön kriteerien näkökulmista Sokran toimesta hankkeen dokumentaatiota hyödyntäen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

on koottuna kaikki alueella tapahtuva toiminta. Palveluohjaajat tukevat asukkaita löytämään itselleen mielekkäitä palveluita. Kullekin oikean ja mielekkään tekemisen löytämiseksi käytetään apuna askelmallia. Askelmallissa toimintaa on jaoteltu. Askelmallista löytyy matalan kynnyksen avointa toimintaa, mutta myös ryhmämuotoista toimintaa, kursseja ja työvoimapolitiittisia toimenpiteitä. Alueen asukkaat voivat osallistua oman elämäntilanteensa, voimavarojensa ja innostuksensa mukaan eri toimintamuotoihin. Asukkaat voivat myös itse vaikuttaa tarjontaan ja toimia itsekin sisällöntuottajina. Toiminta on suunnattu työelämän ulkopuolella oleville.

Alueen toiminnan kokoaminen palvelutarjottimelle

Kehittäjä keskustelee alueen toimijoiden kanssa ja pohtii yhdessä heidän kanssaan minkälaista mielekästä tekemistä heidän tarjoamansa toiminta tarjoaa. Toiminta voi palvella alueen kaikkia asukkaita sellaisenaan tai sitä voidaan kohdentaa myös erityisesti heikoimmassa asemassa ja työelämän ulkopuolella oleville työikäisille.

Kun toiminnasta, sen kestosta ja muodosta on sovittu, käynnistyy esimerkiksi retki- tai taidetoiminta. Osallistujille tarjotaan ennakkoluulottomasti itse ideoitua tai alueen toimijoiden järjestämää ohjelmaa, kuten yhteisötaiteen tekemistä, nuorisotalolla pidettävää elokuvailtaa, luontoretkiä, työllisyyttä tukevia korttikoulutuksia (esimerkiksi ensiapukortti), mielenterveyden ensiapukursseja, kursseja arjenhallinnasta ja ruuanlaittokursseja. Erityisryhmien tarpeisiin vastataan kehittämällä toimintaa yhteistyössä ryhmän edustajien kanssa, esimerkiksi somalitaustaisten naisten järjestön kanssa. Osallistujia tavoitetaan jalkautuvan palveluohjauksen ja markkinoinnin avulla. Osa ohjautuu toimintaan myös sosiaalitoimen kautta.

Uudenlaisia mielekkään tekemisen muotoja voidaan kokeilla hanketoiminnassa kehittämisrahalla joko osahankkeena tai ulkopuolisena hankintana. Esimerkiksi korttikursseja, jotka edistävän työnhakua, ja suosittuja Marttojen ruokakursseja on ostettu järjestämällä tarjouskilpailu. Toiminnan keskiössä on matalan kynnyksen kohtaamispaikka, jossa saa myös henkilökohtaista palveluohjausta.

Palautteen antaminen kuuluu osaksi kaikkea ohjelmaa. Toimintaan osallistuvat tai työelämän ulkopuolella olevat ovat myös ohjanneet toimintaa muille oman osaamisen puitteissa. Esimerkiksi yksi osallistuja toimi korin punontakurssilla ohjaajana.

Kehittämisen motiivina on ollut ratkaisukeskeinen toiminnallisuus, jonka lähtökohtana on asukkaan tarve. Toiminnan kehittäminen on oppimista, joka syntyy yhteisestä tekemisestä ja uusista asukaslähtöisistä toimintamuodoista. Palveluohjaus, tuki ja neuvonta voi tapahtua metsäretkellä tai Marttojen ruokakurssilla. Hankkeessa päätoteuttajana toimii Vaasan

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

kaupunki ja osatoteuttajina Vähänkyrön seurakunta, Vaasan suomalainen seurakunta, Vaasan Setlementtiyhdistys, Vaasan Mielenterveysseura ja Pohjanmaan yhdistykset.

Yhteistyökumppaneina ovat Kela, kunnan sosiaali- ja työllisyyspalvelut sekä mielenterveyspalvelut, TE-toimisto, koulutusten tuottajat kuten oppilaitokset ja Martat, muut järjestöt, seurakunta, pienyrittäjät, osallistujat sekä kokemusasiantuntijat.

Satelliittityöstä verkostoivaan yhteistyöhön

Toimintaa kokoavat ja kehittävät työntekijät kutsuvat toimintaa järjestäviä tahoja sekä sidosryhmiä yhteisiin tilaisuuksiin. Yrittäjien, järjestöjen ja kunnan edustajien välinen vuoropuhelu on auttanut ymmärtämään eri toimijatahojen näkemyksiä, kulttuurisia työtapoja ja näkemystä asiakkuuksista. On havaittu, että sosiaali- ja terveydenhuollossa ilmiöitä tarkastellaan usein ongelmalähtöisesti, kun taas yritysmaailmassa ihmiset nähdään potentiaalisena työvoimana ja järjestöissä toimijoina. Yhteinen ymmärrys ihmisten toimijuudesta auttaa tarjoamaan parempia palveluita ja kytkemään toimintaa yhteen. Toiminnan järjestäjät kootaan teemakohtaisesti esimerkiksi kartoittamaan aikuissosiaalityön haasteita ja etsimään kohdennettuja osallistujien ja sosiaalityössä todetuista tarpeista lähteviä toimintamuotoja kuten nuorten naisten keskusteluryhmä. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi koulutus-, terveys- ja mielenterveyspalvelujen kanssa.

Kukin toiminnan tarjoaja rakentaa omaa erillistä toimintaansa osana palvelutarjotinta. Uhkana on tällöin, että jokainen palveluntarjoaja hallitsee vain pienen osan palvelutarjottimesta. Tarkoituksena on, että toimijat tutustuvat toisiinsa ja toistensa toimintaan, ja ymmärtäisivät alueen palvelutarjottimen kokonaisuudessaan. Tutustuttuaan he voivat kehittää toimintaa yhdessä.

Tarve suunnitteluvaiheessa, kohderyhmä ja kiinnittyminen

Toiminnan suunnitteluvaiheessa havaittiin alueen heikoimmassa asemassa olevien tarve mielekkääseen tekemiseen. Tarve verkostoivan työn kehittämiseksi vahvistui hankkeen toteutusvaiheessa. Silloin huomattiin, että kaiken alueen toiminnan kokoaminen palvelutarjottimelle vaatii suunnitelmallista yhteistyötä ja eri toimijoiden välistä verkottumista.

Toiminta on suunnattu työelämän ulkopuolella oleville ja vaikeasti työllistyville ihmisille, jotka tarvitsevat mielekäästä tekemistä, työ- ja toimintakykyä vahvistavaa toimintaa ja ohjausta kohti työtä ja opintoja. Toiminta kiinnittyy osaksi kunnan sosiaali-, työllisyys- ja terveyspalveluita, Kelan ja TE-toimiston palveluita sekä järjestöjen, seurakuntien, oppilaitosten ja yritysten toimintaa.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Arviointi

Satelliittityö osallisuutta edistävänä toimintana

Kun alueen toiminta on koottu palvelutarjottimelle ja alueen asukkaille tarjotaan palveluohjauksellista tukea, myös heidän mahdollisuutensa osallistua vahvistuvat. He saavat itse valita minkälaiseen toimintaan osallistuvat. Ruokakurssilla, arjenhallintakurssilla ja työnhakua tukevilla kursseilla he saavat tukea elämänhallintaansa ja arkensa sujuvoittamiseen. Osallistujat pääsevät vaikuttamaan toiminnan sisältöihin, kehittämään toimintaa ja opettamaan muille osaamia asioita. Monipuolinen tarjonta on edistänyt itsensä ja ryhmän oikeuksien tunnustamista: minulla on oikeus mielekkääseen toimintaan. Oma arvo on jokaisen omissa käsissä, omassa toiminnassa ja osallistumisessa. Ihmiset kohdataan yhdenvertaisesti, jolloin heidän on helpompi tuottaa ideoita toiminnan kehittämiseksi.

Kunkin toimijatahon oma työnkuva on kirkastunut ja mahdollisuudet yhteistyölle ovat avautuneet uudella tavalla. Yhteisissä tilaisuuksissa eri tahot saavat eväitä oman toiminnan kehittämiseen, toisten työn ymmärtämiseen ja ratkaisujen löytämiseen. Kehittämistyössä on huomattu, että osallisuuden ratkaisut ovat usein yhteistyöverkostossa, kaukana vain yksittäisen organisaation arjesta. Yhteistyö rohkaisee toimijoita myös edistämään osallisuutta ja vahvistaa kokemusta siitä että he voivat vaikuttaa.

Toimintaa on arvioitu alueen asukkaiden kanssa osallistavilla menetelmillä, asukaslähtöisillä palveluneuvontakartoituksilla sekä verkoston osapuolille tehtävillä kyselyillä. Hankkeen kohderyhmälle järjestettiin tilaisuus, jossa erilaisin osallistavien menetelmin koottiin tietoa hankkeen toimintojen vaikutuksista ja kehittämistarpeista. Saatu palaute on ollut positiivista ja sitä hyödynnetään jatkokehittämisessä. Saadussa palautteessa korostuvat mielekäs tekeminen, informaatio, yhteisöllisyys, vertaistuki, sekä uusien ihmisten tapaaminen. Nämä on koettu itsetuntoa, itseluottamusta ja osallisuutta edistävinä sekä kuulumisena johonkin merkitykselliseen.

Satelliittitoiminta on yksi tapa muuttaa rakenteellisesti palvelujärjestelmää ja auttamisjärjestelmää sekä työ- ja toimintakulttuuria asukaslähtöiseksi. Satelliittitoiminnan hyödyn saajia ovat heikoimmassa asemassa työelämän ulkopuolella olevat asukkaat.

Toiminta lupaavana käytäntönä

Toiminta on herättänyt kiinnostusta muissa alueen toimijoissa ja yhteistyöhön on tullut lisää toimijoita hankekauden aikana. Tämän lisäksi on syntynyt tarve syventää toimijoiden välistä yhteistyötä nykyistä vahvemmin. Satelliittitoiminnan lisäksi ja rinnalle kaivataan vahvempaa

thl

Diak

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

verkostoa. Näin eri osapuolet pääsisivät nykyistä paremmin kartalle alueen kokonaisuudesta. Tätä tarvetta on lähdetty paikkaamaan hakemalla rahoitusta uuteen hankkeeseen.

Toiminta on alueella uudenlaista, sillä tähän asti eri toimijatahot ovat pitkälti toimineet yksin ja erikseen. Eri tahojen toteuttamaa toimintaa ei ole aiemmin koottu samalle palvelutarjottimelle. Eri palveluiden kokoamista palvelutarjottimelle on kehitetty myös muualla. Esimerkiksi alueen Ohjaamon toteuttamassa hankkeessa kehitettiin toimijoiden välistä verkostoivaa yhteistyötä. Toiminta kohdentui nuoriin ja siinä oli mukana eri kumppaneita kuin tässä verkostossa, joka koottiin heikossa asemassa olevien aikuisten palvelujen ympärille.

Satelliittimaista yhteistyötä voi toteuttaa hyvin myös muualla ja eri tahojen kanssa. Tämä edellyttää alueensa toimintaa ja palvelujärjestelmää tuntevia kehittäjiä. Suositeltavaa on, että satelliittitoiminnan lisäksi varataan resursseja toimijoiden välisen verkostomaisen yhteistyön vahvistamiseksi. Tämä edellyttää resursseja koordinoida verkostoa, yhteisten tavoitteiden laatimista ja toimijoiden sitouttamista verkostoivaan työhön ajankäytöllisesti ja toiminnallisesti. Näin eri toiminnat on mahdollista kiinnittää paremmin yhdessä muotoiltuun kokonaisuuteen, eikä ymmärrys kokonaisuudesta rajoitu vain toiminnan järjestäjään.

Satelliittitoiminta ei toistaiseksi ole varsinainen verkosto, vaan kukin kehittäjä työskentelee eri tahojen kanssa erikseen. Alueen toimijat ovat hakeneet rahoitusta palveluohjauksen, verkostomaisen työn ja toimintarakenteen jatkokehittämiseksi alueella.

Toiminnasta on kerrottu useissa yhteyksissä päättäjille. Toimintatapa on liitetty kehittämisohjelmaksi kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan. Toimintamallia voidaan hyödyntää kehitettäessä kaupungin osallistumisohjelman toimenpiteitä.

Satelliittitoiminnasta verkostoivaan yhteistyöhön – kehittämisen kulmakiviä

1. Toimijat tulisi jatkossa kytkeä tiiviimmin yhteistyöverkostoon
2. Verkoston koordinointiin tulisi varata pysyviä resursseja
3. Kokemustoimijoiden entistä systemaattisempi mukaan ottaminen toiminnan ja palvelujen yhteiskehittämiseen vahvistaisi asiakasosallisuuden näkökulmaa
4. Organisaatioiden johdon sitoutuminen verkostoivan työskentelyyn edistämiseen on olennaista

Lopuksi

Toimintaa kehitetään edelleen verkostomaiseen suuntaan ja palveluohjauksellista työtä mallinnetaan.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto